

NEMZETKÖZI RENDÉSZETI FIGYELŐ

Nemzetközi Rendészeti Figyelő IX.

International Law Enforcement Observer IX.

Németh Ágota

Dr. mesteroktató, rendőr alezredes
Nemzeti Közszerológáti Egyetem,
Rendészettudományi Kar
nemeth.agota@uni-nke.hu

Susztér Tamás

mb. bűnügyi rendőrfőkapitány-
helyettes, doktorandusz, rendőr ezredes
Veszprém Vármegyei Rendőr-
főkapitányság,
Nemzeti Közszerológáti Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola

Takács Gergely

megbízott oktató
Nemzeti Közszerológáti Egyetem,
Terrorelhárítási Tanszék

Hermann Zsombor

pszichológus, viselkedéselemző
Nemzeti Közszerológáti Egyetem,
Rendészettudományi Kar
hermann.zsombor@uni-nke.hu

Dragon Sándor

Dr., tanársegéd, c. rendőr ezredes,
rendőrségi főtanácsos
Nemzeti Közszerológáti Egyetem,
Rendészettudományi Kar
dragon.sandor@uni-nke.hu

Erdélyi Ákos

kriminológus, bűnügyi pszichológus,
doktorandusz
Nemzeti Közszerológáti Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
erdelyi.akos@stud.uni-nke.hu

Mágó Barbara

Dr., mesteroktató, rendőr őrnagy
Nemzeti Közszerológáti Egyetem,
Rendészettudományi Kar
mago.barbara@uni-nke.hu

Németh Ágota

„Készülj fel a háborúra, ha békét akarsz!” – a rendőri veszélyek narratívájának elemzése

Mario S. Staller az Észak-Rajna-Vesztfáliei Rendészeti és Közszerológáti Egyetem professzora és Swen Koerner a Kölni Sportegyetem Edzéspedagógiai és Harcászatkutatási Tanszék munkatársa közös tanulmányukban (2022) a rendőrségen belül vizsgálódva arra keresik a választ, hogy melyek azok a tényezők, amelyek a rendőri erőszak veszélyére utalnak.

A bevezetésben rögzítésre kerül, hogy intuitívan és tudományosan is vitathatatlan, hogy a rendőri hivatás magában hordozza az erőszak kockázatát. Ugyanakkor

tarthatatlan, hogy a rendőrök által elkövetett erőszak kockázata Németország területén mindenhol jelen van, és az utóbbi időben ez a veszély drámaian növekedett is.

Rendszerszemléleti megközelítésből kiindulva az egyedi esetek, történetek fontos szerepet játszanak a szervezet működésében, a szakmai tapasztalatok értelmezésében, az állomány tagjainak identitásépítésében, a különféle kötődések kialakulásában, valamint a szervezeti tudás közvetítésében. A szervezeti kultúra az egyes rendőrök és döntéshozók magatartására is hatással van.

Több tudós rámutatott, hogy szervezeten belüli egyedi esetek ismertetése a rendőri képzésben, különösen a gyakorlati ismeretek bővítésében kulcsfontosságú, bár az oktatásnak nem hivatalos eleme. A kutatások szerint e folyamat során olyan értékek és attitűdök is öröklődhetnek, melyek etikailag kifogásolhatók lehetnek. Ez magába foglalja a hegemon hatalmi struktúrák fenntartását azáltal, hogy bizonyos viselkedési formákat, nézőpontokat vagy személyeket nélkülözhetetlennek állítanak be a rendőri logika kontextusában. Példának okáért egyfelől a rendőri hivatást férfias szakmának tekintik, másfelől pedig bizonyos társadalmi csoporthoz tartozó embereket veszélyesnek ítélnék meg, akikkel szemben a kemény rendőri fellépés indokolt.

Ezeknek az egyedi eseteknek hitelessége a rendőr szervezeten belül elfoglalt helyétől és saját tapasztalataitól is függ, objektív igazságtartalma azonban nem változik. Az egyén alapvetően hajlamos arra, hogy sokkal többet tanul az esetek saját tapasztalataihoz igazodó értelmezéséből, mint racionális magyarázatából. Ezek az egyéni nézőpontok pedig szöges ellentétben állhatnak a szakmailag kialakított álláspontokkal. Ez igazi problémát akkor jelent, amikor az egyéni vélemény a szakmai megállapításokat megkérdőjelezi. A tudományos megállapításokkal nem összhangban lévő, tartósan fennálló narratívák végzetesek lehetnek, a rajtuk alapuló téves következtetések a szervezeti kultúrán belül is erősíthetők vagy gyengíthetők egymást. A meglévő elemzésekre támaszkodva azonban ezek a jelenségek kiszűrhetők.

A fenti rendszerszintű megközelítést követve a tanulmány egy olyan problémát vizsgál, mely a rendőröket fenyegető veszélyeket elemzi. Kitér az ilyen helyzetek előfordulására, igazságtartalmukra és a mögöttük meghúzódó oksági tényezők összefüggéseire.

A rendőrségi veszély fogalma

A fogalomképzés során a kutatók különféleképpen járnak el, számos definíció létezik. Szólhatnak problémamegoldásról, konfliktusok kezeléséről, személyes

kapcsolatokról, az esetek megéléséről, a saját élet végességéről. Főként abban nyilvánulnak meg, hogy a rendőrök milyen jelentőséget tulajdonítanak ezeknek az eseteknek, vagyis abban, hogy a rendőröket milyen veszélyek fenyegetik.

A veszély-magyarázatok az érzelmekre és az azok alapján történő cselekvésre összpontosítanak. Amennyiben az események leírása és szakmai ismeretek megegyeznek, nincs különösebb gond, de ha eltérések adódnak, főként, ha a veszélyhelyzetek körül kialakuló szakmai praxis tudományos bizonyítékokkal áll szemben, etikai problémák merülnek fel.

A kutatások szerint a rendőröket fenyegető veszélyt nagyító érvelések a következőkből tevődhetnek össze:

- a rendőrökkel szembeni erőszak folyamatosan növekszik,
- a rendőr az intézkedés során bármikor veszélybe kerülhet, például előke-
rül egy kés,
- a rendőrségi szocializáció a különféle veszélylehetőségeket helyezi a gyakorlatok középpontjába,
- minden rendőri intézkedés során arra gondol a rendőr, hogy „csak ezt élje túl”,
- a másik felet automatikusan veszélyforrásnak állítja be.

Ezek a mozzanatok különféle összefüggésekben jelennek meg, és azokat az információkat, melyek a veszélynarratívákkal ellentétesek, nem veszik figyelembe. (Például azt a tényt, hogy Németországban az elmúlt 50 évben folyamatosan csökkent a szolgálatban meghalt rendőrök száma.)

Az egyes érvelések mögött olyan tézisek állnak, hogy a rendőrök világa nagyon veszélyes, a helyzet egyre rosszabb. Ezzel szemben a valóságban a rendőri hivatás veszélyei, kockázatai változatlanok, a rendőrök elleni súlyos támadások száma folyamatosan csökken.

A rendőrszakma veszélyeire utaló ideológia különböző szinteken jelenik meg. Egyéni szinten ilyen például a rendőri pálya militarizálása, szervezeti szinten a képzések erőszakra összpontosítása, társadalmi szinten a távolságtartás a polgárok felé stb. Ezeket az egyéni vagy szervezeti elemeket a politikai élet szereplői, különösen a szakszervezetek saját politikai-hatalmi státuszuk érvényesítése érdekében is felhasználhatják.

A cikk a továbbiakban az egyes szintek rendszerszemléletű összefüggéseit elemzi. A mindennapi munka során négy olyan elemet emel ki, melyek hatással vannak a rendőri szervezetre, és ahol a rendőri veszély narratívája is jelen van:

- Gyakorlati képzések egyéni szinten.
- Erőszak és az operatív fellépés szervezeti szinten.
- Rendőrségi érdekképviseleti szervezetek.
- Rendszert igazoló adatok közlése társadalmi szinten.

- 1) Egyéni szinten a gyakorlati képzéseket kell kiemelni, ahol a kifejtett és hallgatólágoosan közvetített információknak lehetőségük van arra, hogy hatást gyakoroljanak a rendőri tevékenységre. Az egyének az esetek feloldozása során azt tapasztalják, hogy az állampolgárokkal történő együttműködés helyett a kényszerítő fellépést preferálják. Ebben az is szerepet játszik, hogy az oktatás során azt sulykolják, hogy a rendőrökre mindig és mindenhol extrém veszélyek leselkednek.
- 2) Szervezeti szinten a szolgálati szabályzatok és iránymutatások a fontosak. A képzés fókuszában itt is az áll, hogy a veszély mindenhol jelen van, a készségek fejlesztésének a középpontjában a túlélés képessége dominál. Ezek az érvelések és következtetések főleg a rendőrségen belüli, nem lektorált folyóiratokban való publikálás során születnek. Ezek a nézetek a rendszerben maradnak, és újra meg újra felbukkannak.
- 3) A rendszer szervezeti elemei közül a rendőrségi kiképzőket és a szakszervezeteket kell kiemelni. A rendőri kiképzők egyesülete minden évben megrendezi az Európai Rendőrségi Kiképzők kétnapos konferenciáját, melyen mintegy 400 kiképző vesz részt. Ez is tükrözi, hogy a kiképzők nagy befolyással bírnak a rendőrségi rendszerre, különösen a rendszerszintű kommunikáció tekintetében. Közleményeik azt sugallják, hogy a világ, melyben a rendőrök dolgoznak veszélyes, és egyre veszélyesebbé válik. Ennek megfelelően az önvédelmet a túlélés eszközeként fogalmazzák meg. Érveléseik az érzelmeken alapuló álláspontok meggyőző mintáit követik. A rendőrségi oktató magazinok címlapképei is az sugallják, hogy a fenyegető veszély ellen csak fegyverrel lehet védekezni. A veszélyről szóló narratívák középpontjában a „mi és ők” mentalitás áll.
A rendőrségi szakszervezetek, köztük a közel 200 000 tagot tömörítő rendőr-szakszervezet (Gewerkschaft der Polizei) is azt közvetíti, hogy a rendőri hivatás egyre nehezebbé és veszélyesebbé válik. A megoldást ők is a rendőröket fenyegető veszély elleni fellépés oktatásában és a katasztrófavédelmi erők elleni támadásokkal szembeni büntető hozzáállás alkalmazásában látják. Az érvelés ebben az esetben is az érzelmeken alapuló, veszélyérzettel átszőtt meggyőzésre apellál, és nem a rendőrökkel szembeni erőszak valós méreteinek kiderítésére.
- 4) Empirikus szinten a veszélyről szóló felfogás a szervezeten belül a rendőrségi erőszakról és annak kommunikációjáról generált adatokból táplálkozik, a kiindulási pont a rendőrségi bűnügyi statisztika és az ezekre alapuló helyzetjelentés. Reflexív szempontból az események megfigyelésének és az azt követő kommunikációnak a kérdése különösen fontos.

Mivel a statisztikák nem az objektíven látható tényeket, hanem a szubjektív észlelési folyamatok eredményeit tükrözik a rendőrök áldozattá válásával kapcsolatban, a megfigyelések, észlelések tényleges formája nem kerül bemutatásra. Az, hogy mi számít hatóság elleni erőszaknak, kényszerítésnek, támadásnak, vagy ellenállásnak, a rendőr szubjektív felfogása alakítja.

A helyzet kommunikációja nem követi az eredmények közlésének a priori rögzített mintáját. Inkább a rendőri szakma veszélyére összpontosít, a megfigyeléseken keresztül. Először a bűncselekmények számának növekedését emelik ki, az egyes erőszakos bűncselekmények számának alakulását pedig viszonylagossá teszik. Az erre reagáló interakciókban a rendőröknek passzív szerepet szánnak, inkább a képzésre és a felszerelésre helyezik a hangsúlyt. Hiába csökken a veszélyes és a súlyos testi sértést okozó bűncselekmények száma, a további jelentések egyaránt a szakma veszélyeire való hivatkozással kezdődnek.

A veszélyérzet stabilizálásának folyamata

A veszélynarratíváknak a rendőrség különböző szintjein történő, bemutatott elemzése feltár néhány olyan struktúrát, amelyek továbbra is problémásnak tekinthetők:

- A veszély körül kialakított felfogás egyszerre feltétel és következmény is: a szakma veszélyességére utaló szubjektív adatok a különböző struktúrákon keresztül továbbadódnak és megisméltődnek. A fenyegető veszélyt a képzések során reprodukálják, a kiképző szervek, szakszervezetek ezt tovább táplálják és helyzetjelentésekkel igazolják.
- A veszélynarratíva a reflexivitás és tudományosság kezelésében szintén rendszerszintű strukturális hiányosságokat mutat. Elterjedése így nem utolsó sorban a külső tudományos nézőpontok, eljárások és a rendelkezésre álló ismeretek hiányára, szelektív kezelésére utalnak, melyek jelenleg nem kellően differenciált képet festenek az erőszak tényleges alakulásáról. A jelenlegi kutatások nem erősítik meg sem a rendőrök elleni mindenütt jelenlevő erőszak diagnózisát, sem a polgárok által okozott erőszaknak való fokozott kitettséget. A monográfiák és a vonatkozó folyóiratokban megjelent cikkek esetében még mindig hiányoznak az objektív és megalapozott szakértői értékelések.

Összegzés

A tanulmány megállapítja, hogy a veszélyhelyzeteket a német rendőrség oly módon erősíti meg, aminek nincsen empirikus alapja. A rendőri hivatás

veszélyességének felnagyítása olyan jogsértő erőszak bevetésére sarkallhat, ami a rendőri intézkedésekkel ténylegesen együtt járó veszélyek mérséklésére nem alkalmas, de a hivatalba vetett bizalmat és a közbiztonság védelmének hatékonyságát jelentősen csökkentheti.

Suszter Tamás

Megszüntetheti-e a közösségi rendfenntartás a rasszizmust az amerikai rendőrségeken?

A téma aktualitását az USA-ban tapasztalható, és a fekete közösségeket érintő, mondhatni rendszeres és túlzó rendőri erőszak alkalmazása adja.

Egyes felmérések szerint 2015 óta a fekete lakosság körében 38 halálos eredményű rendőrségi fegyverhasználat volt egymillió lakosra vetítve, míg ez a szám egymillió fehér lakos esetében csak 15.

Kim MacInnis (2022) kiemeli, hogy az amerikai lakosság csak 13 százalékát teszi ki az afroamerikai népesség, és ennek tükrében a fenti adatok különösen aggasztók. A szerző a rendőrség megalakulásának történelmi gyökereiben keresi a probléma alapjait, és részletesen ki is fejti álláspontját.

Az USA rendőrségét brit mintára, közösségi elven hozták létre. Kezdetben még fegyverrel sem rendelkeztek, az angol bobbyk mintájára, hanem botokkal voltak ellátva.

Álláspontja szerint, ahogy a brit rendőrség úgy az USA rendőrsége sem elsősorban a közösségekkel történő kapcsolattartásra, hanem a közösségek hatalom általi ellenőrzésére volt hivatott. Míg a brit rendőrség elsősorban az alsóbb társadalmi osztályok ellenőrzésében jeleskedett, addig az USA rendőrségének ellenőrző szerepe és az erőszak alkalmazásának monopóliuma, és a túlkapások főleg a fekete lakosságra irányult, azaz a rendőri intézkedéseket hosszú távon befolyásolta és napjainkba is erősen átítatja a rasszizmus.

Az USA-beli rendőrségek megalakulásuktól fogva túlnyomórészt fehér, férfi rendőrökből álltak, bár már az 1800-as években megfogalmazódott az a cél, hogy az ország minden rendőrségi osztályán fekete rendőrök is dolgozzanak. Az az elképzelés azonban, hogy a fekete tisztek alkalmazása megváltoztathatja vagy megszüntetheti a feszültségeket, tévesnek bizonyult. A fehér tisztek nem voltak hajlandóak együttműködni a fekete tisztekkel vagy pozitív kapcsolatot kialakítani a fekete polgárokkal, és ezt egészen az 1960-as évek közepéig megtehték mindenféle következmény nélkül.

A feketéket érintő aránytalan rendőri intézkedések kiküszöbölésére az évtizedek során több módszert is kipróbáltak, azonban a mélyen gyökerező rasszizmus szinte minden esetben halálra ítélte a programokat.

A szerző a közösségi rendfenntartásban rejlő megoldási lehetőségeket vizsgálja, és eljut oda, hogy a közösségi rendfenntartás és biztonságos közösségekben élés érdekében a rendőröknek és a civileknek partnereknek kell lenniük, együtt kell gondolkodniuk

Amennyiben a felek között nincs meg a bizalom vagy kommunikáció, akkor a rendőrséggel és a faji kisebbségekkel kapcsolatos sztereotip feltételezések érvényesülnek.

A tanulmányban megfogalmazott álláspont szerint a bűnözés és a társadalmi rendellenességek általában a közösségi rendfenntartás középpontjában állnak.

Sikere nagymértékben függ a közösségi szerepvállalástól, de attól is, hogy a rendőrök hogyan vélekednek az általuk bevont közösségekről. Amennyiben a közösség tagjait bevonják a közösségi rendőrség kialakításának kezdeti szakaszába, akkor remélhetőleg nagyobb valószínűséggel akarnak majd továbbra is egészséges kapcsolatot kialakítani a rendőrökkel. A bevonás magában foglalhat szomszédsági találkozókat, a lakosok beültetését a biztonságos közösségek létrehozására összpontosító tanácsadó testületekbe vagy bizottságokba.

A sikeres közösségi rendészeti megközelítés magában foglalja az alapvető rasszista gondolatok dekonstrukcióját és megsemmisítését.

A „tudás” változhat, és a felfogás megváltoztatható, de a rendőrségnek és a különböző közösségeknek meg kell osztaniuk egymással azt, amit értelmessnek tartanak. Az egyik fél nem érvelhet azzal, hogy a másik félnek a bűnözésről, a veszélyről vagy a diszkriminációról alkotott felfogása téves. Ezek olyan felfogások, amelyek már beivódtak az elméjükbe, a szemük által látott, és a fizikai lényük által tapasztalt mélyen rasszista társadalom termékei.

A tanulmány nagyon jó összefoglalást ad a rendőri intézkedések mögött rejlő és a fekete lakosságot érintő rendőri intézkedések túlkapasainak okaira. Bemutatja a rendőri rasszizmus elleni programok egy részét és azok eredményeit. A tanulmány a címében feltett eldöntendő kérdésre, hogy megszüntetheti-e a közösségi rendfenntartás a rasszizmust az amerikai rendőrségeken, azonban nem adott egyértelmű választ. Válasz ugyan nincs, de a jó megoldás irányába ható, jól működő közösségi rendészet kialakításához és fenntartásához ajánlásokat fogalmaz, amelyek közös gondolkodással, együttműködéssel és bizalommal eredményesek lehetnek.

Takács Gergely

A rendészet elkerülhetetlen esendősége

Tim Newburn cikkében (2022) a rendfenntartás és annak reformja kérdéskörével foglalkozik, különös tekintettel a biztonság eljárásrendi szolgáltatására.

A rendészeti szolgáltatás alapvetően a rendőrség és az állampolgárok közötti interakciókra és azok javításának lehetőségeire összpontosít. Érvelése szerint a reformokat pártolók körében hajlamosak figyelmen kívül hagyni a rendőrségi kutatás történetének néhány jelentősebb tanulságát, és gyakran túlságosan leegyszerűsítik mind a rendőri munkát, mind pedig magát a reformok feladatát. Ezért a cikk célja, hogy emlékeztetőül, egyfajta felszólításként szolgáljon: el kell fogadni a szociológiai kutatások egyik alapvető tanulságát, miszerint a rendőri munka szükségszerűen összetett, így a hiba annak elkerülhetetlen része.

Rendőrségi legitimitás és eljárási igazságság

Egyre több kutatás bizonyítja, hogy azok a polgárok, akik úgy vélik, hogy a hatalmi pozícióban lévők tisztességesen járnak el, illetve méltósággal bánnak az emberekkel, nagyobb valószínűséggel tekintik legitimnek a hatalom birtokosait. A rendőrség és a nyilvánosság közötti interakciók során azonban a tisztességes viselkedést és annak látszatát egyszerre nehéz elérni. Mivel a „méltányosság” és a „tisztelet” kulturálisan eltérő tartalmakat hordozhat, a rendfenntartással foglalkozó szakirodalom nem egységes ezeknek a fogalmaknak az értelmezésében. Bár a szerző elismeri, hogy ezek a kérdések kulturálisan specifikusak, úgy véli, hogy a polgárok méltányos és tisztelettel való kezelése, a tisztességes eljárás elveinek érvényesítése egyetemes értékeket képvisel.

Bonyodalmak: a rendőrség szerepe és kapacitása

Maguk a rendőri szervek történelmileg és kulturálisan jelentősen eltérnek egymástól a tekintetben, hogy mire hozták létre őket (hivatalosan), és milyen eszközöket kapnak e célok eléréséhez (például jogilag szabályozott kényszerintézkedések). Minthogy azonban a rendészeti fellépés konkrét körülményei jogi eszközökkel előre nem prognosztizálhatóak, a beavatkozás a szakmai kultúra által befolyásolható számos egyedi tulajdonságot hordoz, ami a civil társadalom által alig ismert és gyakran komolyan vitatott is. Ez a helyzet zavarokat okoz a rendőrség és a lakosság kapcsolatában. A rendfenntartás szerepét és mértékét számos olyan jogi normába nem foglalható tényező befolyásolja, ami a civil környezet számára nem átlátható, ezért zavart és félreértést kelt. A rendőri tevékenységről alkotott közfelfogás tehát általában kétértelmű és homályos. A vezetők által meghatározott irányelveknek és gyakorlatoknak van egy „bizalmas”, vagyis rejtett, és egy „nyilvános”, vagyis nyílt és hozzáférhető változata.

A differenciáltság miatt lesz a nyilvánosság megosztott. A szerző idézi, hogy bár a rendőrség erősen bürokratizált, és a járőrök a szigorú belső szabályozás rendszerébe vannak beágyazva, paradox módon mégis meglehetősen egyedül és autonóm módon viselkednek a polgárokkal szemben. A rendőrök, hajlamosak „recepteket” kidolgozni arra vonatkozóan, hogyan kezeljék az adott helyzeteket a legjobban. Azonban a cselekvés szükségessége, annak konkrét realizálása óhatatlanul állandóan változik és kiszámíthatatlan. Az előre szabályozottság a rendfenntartásban szinte lehetetlen.

Bonyodalmak: a rendőrség és a nyilvánosság találkozása

A szerző röviden felvázolja a rendőrség és a nyilvánosság találkozásának több, egymással összefüggő jellemzőjét:

Az első a korlátozott információ. A rendőrséghez érkező számos hívás a legjobb esetben is kétértelmű, és jelentős kiegészítésre szorul. A hívásokat fogadó személyeknek szükségszerűen egy sor döntést kell hozniuk, többek között arról, hogy az elhangzottak általában véve hitelesek, érvényesek és a nyomukban kialakult helyzet valóban rendőri intézkedést igényel.

Másodszor a jövő előrejelzése során a rendőrség korlátozott információk birtokában rendszeresen kénytelen gyors ítéleteket hozni egy személy valószínű viselkedéséről, amelyek gyakran és szükségszerűen a jelenben megragadható és nem a múltbeli eseményen alapulnak.

A harmadik jellemző a rendőrök által általában tanúsított gyanakvás és cinizmus. Ami az állampolgár számára szokatlan, sőt talán rendkívüli, az a rendőr számára gyorsan hétköznapivá és rutinná válik. Ahelyett, hogy együttérzést tanúsítana és azonnal az áldozat oldalára állna, a rendőrség hűvösnek, gyanakvónak vagy érdektelennek tűnhet, mert megtanulta, hogy az „áldozatokról” gyakran kiderül, hogy egyáltalán nem is sértettek. A valódi áldozatot természetesen megdöbbeneti, hogy válsághelyzetét a hatóságok rutinszerűen kezelik, és bosszantja, hogy a rendőrség nem fogadja el azonnal és teljes mértékben a történetről szóló saját verziót.

A negyedik szempont a késedelem nélküli döntéshozatal követelménye. A rendőrségi eljárásrendek, a szervezeti kényszerek és a politikai prioritások szükségszerűen szerepet játszanak és befolyásolják a rendőrök döntéseit, akik egyszerre urak és szolgák, azaz rendelkeznek hatalommal az állampolgárok felett és bírnak szolgáltatói szerepkörrel, hogy vészhelyzet esetén, akár életét is áldozva segítséget nyújtson, másfelől pedig maguk is részei egy szigorú hierarchiának.

Az ötödik tényező, miszerint konkrét helyzetekben az állampolgárok vonakodva teljesítik a hatósági felszólítást – természetesen ez attól is függ, hogy milyen minőségben lesznek résztvevői az eljárásnak –, kevéssé hajlamosak a polgár szerepének elfogadására, mivel sokszor stressz alatt állnak, emiatt reakcióik gyakran kiszámíthatatlanok.

Végül egy hatodik tényező, miszerint tekintettel kell lenni a közvélemény változékony reakcióira, amelyek időnként kritikusak, elutasítók és nem egyszer a megértés hiányát mutatják a rendőri tevékenységekkel szemben.

Reformkísérletek és a rendészet elkerülhetetlen „esendősége”

A szerző a rendőri tevékenységgel, a politikával és a legitimitással összefüggésben két következtetést fogalmaz meg. Az első, hogy a részrehajlásmentes rendészeti fellépés, a méltósággal és tisztelettel övezett bánásmód, valamint a pozitív szolgálati motivációk összességükben vonzó, jogos és legitim célok. Ugyanakkor a rendfenntartásban elkerülhetetlen a konfliktus. Az állampolgárok különbözőképpen látják és tapasztalják ezeket a helyzeteket; ami az egyik ember számára „igazságos”, az nem feltétlenül az egy másik számára, és nagyon valószínűtlen, hogy mindenki számára azonos megítélés. Következésképpen a „kompetens rendőri tevékenység” összetevőit előíró lista hiábavaló, mert az, hogy mit tekintünk jogszerű és eredményes rendőri magatartásnak aszerint változhat, hogy a hatósági beavatkozás milyen körülmények között valósul meg. A reális és gyakorlatias reformtörekvéseknek tisztában kell lenniük azzal, hogy a rendőri munka szükségszerűen hordoz előre nem kiszámítható jegyeket, a rögtöni reakció velejárója a hatósági fellépésnek. A nyilvánosság még a legtisztább szándékkal és indítékkal végzett munkát sem feltétlenül értékeli szakszerűnek, nem tolerálja a hibákat, noha azok sokszor elkerülhetetlenek. A második következtetés, hogy a közép- és alapszintű rendőrségi reform nem jelenthet megoldást makroszintű strukturális problémákra. Fontos, hogy a tisztességes hatósági eljárás követelményeit tartsuk nélkülözhetetlenek, mivel ezek vezetnek a szakmai teljesítmények jelentős javulásához csakúgy, mint a rendőrség társadalmi támogatottságának növeléséhez.

Hermann Zsombor

Csoporttagság meghatározó tényezői egyesült királyságbeli bűnszervezeteknél: hálózati megközelítés

A szervezett bűnözés vizsgálata nagy múltra tekint vissza. Visszatérő témaként jelenik meg számos fontos kérdés, mint például a szervezet mérete, hatásköre, összetétele. A szerzőpáros, Dr. Paolo Campana és Federico Varese ezeknek a szempontoknak különböző aspektusait járja körbe.

Az ötvenes évek uralkodó elképzelésével vezetik fel a témát a szerzők, miszerint a bűnszervezetek esetében létezik egy szűk kör, aki irányítja a szervezet működését. Évtizedeken át ez a nézet volt domináns, amit azonban a nyolcvanas évekhez érve sokan megkérdőjeleztek. A gyakorlatban ugyanis azt figyelték meg, hogy számos illegális tevékenység folyt egymástól függetlenül, anélkül, hogy közöttük szervezeti kapcsolat lett volna. A szerzők több kutatáson keresztül mutatnak be kábítószer-kereskedelemmel foglalkozó bűnszervezeteket. Az eredményekből a kiscsoportos működésmód dominanciája látszik. Ezek sokszor időben behatárolt szervezetek, kevés, átlagosan nagyjából 11 taggal rendelkeznek, jellemző a nem hierarchikus felépítés. Ennek ellenére természetesen található magas szinten szervezett, hierarchikus bűnszervezet is, ami akár több száz embert foglalkoztat.

A bűnszervezetek etnikai homogenitása széles körben kutatott, a szerzők az első példát a húszas évekből hozzák. Megfogalmazzák, hogy általánosságban jelen van ez a homogenitás, a bűnelkövetői csoportok szerveződésében jelentős szerepet tölt be az etnikai hovatartozás. Egyfajta bűnszervezet esetében azonban ez nem jelenik meg, ez pedig a maffia. Ahogy a szerzők által idézett Sammy 'the Bull' Gravano, a New York-i olasz maffia egyik híres tagja nyilatkozott: „A maffiózók a legkevésbé rasszista emberek a világon. Őket csak a pénz érdekli.” Itt a példák között említendő a Yakuza, illetve az orosz maffia. Életkor és nem alapján szintén homogenitást hangsúlyoznak a szerzők. Kiemelik az életkor-bűnözés görbét, miszerint az életkor növekedésével nő a valószínűsége a csoportos elkövetésnek.

A térbeliség kérdésében a szerzők az állapítják meg, hogy nincs egységes álláspont. Az egyik irány szerint van egy úgynevezett „konvergencia-terület” (convergence settings), ahol a bűnszervezetek tagjai találkoznak, információkat osztanak meg egymással, új tagokat toboroznak. Ezzel szemben a szerzőpáros a brit kriminológust, Dick Hobbst említi, aki a „városi martalóc” (urban marauder) fogalmat meghatározta. Az olvasatában azt jelenti ez a fogalom, hogy a bűnszervezetek tagjai folyamatosan mozgásban vannak, az általuk elkövetett bűncselekmények területi kiterjedése nagy.

Az elméleteket és vonatkozó kutatásokat áttekintve a szerzők arra jutnak, hogy számos, jelentősen különböző bűnszervezetet lehet találni, mindegyik felvetett szempont alapján. Felvetik a kérdést, hogy vajon milyen mechanizmusok állnak ezeknek az eltéréseknek a hátterében. Kettőt emelnek ki: a rendvédelem hatékonysága és a korrupció jelenlétének mértéke. Az előbbi magas, utóbbi alacsony szintje esetében nő a nyomás, jobban rá vannak kényszerítve a bűnszervezetek, hogy elrejtőzzenek. A háttérbe szorulást segíti a homogenitás. Ennek ellentétéként hozzák fel a szerzők a Yakuzát, illetve a nyolcvanas évek kolumbiai drokartelleit.

A szerzőpáros négy hipotézist fogalmaz meg:

- Két egyén valószínűbb, hogy egy csoportba tartozik, ha azonos etnikumúak, nemzetiségűek, életkorúak és neműek.
- Az általuk elkövetett bűncselekmények helyszíne nagyjából ugyanarra a területre esik.
- Hasonló „feladatokat” látnak el, azaz hasonló típusú bűncselekményeket követnek el.
- Negyedik hipotézisként azt fogalmazzák meg, hogy a bűnszervezetek létszáma jellemzően alacsony.

A vizsgált terület a Temze-völgy (Thames Valley), amely Délkelet-Anglia informálisan meghatározott alrégiója. Nagyjából kétmillióan lakják. A terület összes kapitánysága gyűjt adatokat az ezen a területen tevékenykedő bűnszervezetekről meghatározott, egységes szempontok szerint. Az elkészült adatbázisok anonim adatokat tartalmaznak az ezen a területen, 2010 és 2016 között működő bűnszervezetekről, azok tagjairól. Két adatbázist elemeznek a szerzők. Az első tartalmazza a szervezeteket és azok tagjait, a második pedig különböző cselekményeket, amiket ezek a tagok hajtottak végre. Az egy szervezetbe való tartozás meghatározásához figyelembe vesz a szerzőpáros számos forrásból származó információt (például titkos információk, személyek önmeghatározása). Az adataik lefednek bűnszervezeteket relatíve nagy városokban, de kisebb településeken is.

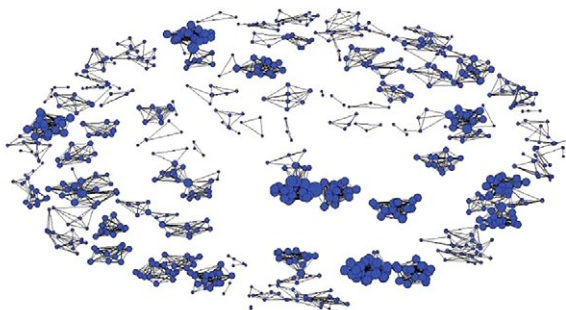
1. számú táblázat: Vizsgált személyek leíró statisztikája

Jellemző	N	%
Nem		
Férfi	50	6
Nő	761	94
Életkor: medián	32 év	
Születés helye		
Országok száma az adatbázisban	44	
Egyesült Királyságban született	619	76
Brit nemzetiségű	664	82
Etnikum:		
Fehér	402	49.5
Afroamerikai	202	24.9
Ázsiai	199	24.5
Egyéb	8	1.1
Elkövetett bűncselekmény:		
Kábítószerrel kapcsolatos	523	64.5
Lopás	448	55.2
Szexuális bűncselekmény	151	18.6
Csalás	122	15.1
Pénzmosás	109	13.4
(Egyéb)	(507)	(71.1)

Forrás: (Campana & Varese, 2022).

A bűnszervezetekkel kapcsolatos leíró statisztikák az 1. számú táblázatban láthatók. Összesen 162 csoportot és 811 tagot vizsgálnak a szerzők. Elsőként hálózatelemzést alkalmaznak, ahol a csúcok a személyeket, az élek pedig az egy szervezethez való tartozást jelölik. Ezt a hálózatot mutatja az 1. számú ábra. Az elemzése során a szerzők 124 komponenst („csoportot”) találtak, a legnagyobbhoz 45 személy tartozott, 6,8% pedig egyszerre többnek is tagja volt. Átlagosan 5,3 tag tartozott egy komponenshez, a maximum 21 fő. Ebből is látszik, hogy jellemzően kis szervezetek találhatóak a régióban.

2. számú ábra: Bűnszervezetek tagjainak kapcsolata a Temze-völgyben

Forrás: (N=811, Campana & Varese, 2022).

Második lépésként a szerzők megvizsgálták, mik jellemzők az azonos szervezetbe tartozókra. Eredményeik a homogenitást támasztják alá. Azt találták, hogy valószínűbb az azonos csoportba tartozás azonos nem, hasonló életkor, azonos nemzetiség és etnikum esetén, illetve akkor, ha mindketten erőszakos bűncselekményt követtek el. A térbeliség tekintetében a szerzők kiemelik, hogy a vizsgált bűnszervezetek majdnem 91%-a egy jól behatárolható területen tevékenykedett. Ugyanide kapcsolódóan, ha két, bűnszervezethez tartozó személy azonos területen követ el bűncselekményt, 28-szor valószínűbb, hogy egy szervezethez tartoznak. Mindezekon felül a hasonló bűncselelmények elkövetése is valószínűsíti az azonos szervezethez való tartozást, de ez nem minden bűncselekmény esetében igaz. Kábítószerrel kapcsolatos és erőszakos bűncselekmények esetében igaz ez a leginkább, pénzmosás és illegális kereskedelem esetében pedig a legkevésbé. A kettő között található a lopás és csalás. A szexuális erőszak esetében az összefüggés pont ellentétes: ha ezt a bűncselekményt követi el két személy, valószínűbb, hogy nem ugyanahhoz a szervezethez tartoznak.

A cikk végén a szerzők ismét összefoglalják az előző bekezdésben bemutatott eredményeket. Kiemelik azt, hogy cselekményfüggő az elkövetett bűncselekmény azonossága és a szervezethez való tartozás összefüggése. Megjegyzik, hogy a felvetett témák közül nem mindegyikkel kapcsolatban született eredmény, például nem tudták meghatározni, hogy a bűnszervezetek körében verseny- vagy monopóliumhelyzet áll fenn – bár megemlítik, hogy az előbbi valószínűbb. A „városi martalóc” jelenség elméletét viszont nagy bizonyossággal elvetik.

Dragon Sándor

Az agresszivitás kriminológiai aspektusai

A 2020-ban kezdődött több éves vizsgálat célja a különböző fokú agresszív magatartást tanúsító bűncselekmények miatt büntetését töltő elítéltek személyiségjegyeinek elemzése. A tudományos világban az „agresszió” mint viselkedési vonás, továbbá mint személyiségjegy és annak kutatása, vizsgálata, valamint elemzése orosz és külföldi kutatók munkájának középpontjában áll. A mű bemutatja (2022) a Standardizált Többváltozós Személyiségkutatási Módszer (SMIL, az MMPI orosz változata) lehetőségeit, amely a különböző fokú agresszív magatartást tanúsító elítéltek csoportjain végzett retrospektív vizsgálat eredményein alapszik. A módszer értelmező megközelítése az L. N. Szobchik által megalkotott egyik – az elkövetett cselekmény súlyosságának megfelelő agresszivitás mértékének felmérésében – vezető trendnek az elméletén alapszik.

Az elmélet alapján, a SMIL átlagolt profilja szerint eltérő bűnelkövetői kategóriákat állapíthatunk meg, amelyeknek különböző jellemzőit is felsorakoztatja, elemzi és értékeli azokat.

Az L. N. Szobchik által készített *A deviáns és bűnözői viselkedés pszichológiája* című művéről készítettem a recenziót, amely a *Pszichológia és Jog* című tudományos folyóiratban 2022-ben jelent meg. A folyóirat a jogi-pszichológia problémáival foglalkozik, amely részletesen elénk tárja a pszichológia, a jogtudomány és az igazságügyi pszichiátria területén végzett orosz és külföldi kutatásokat, könyveket, cikkeket. A folyóirat nemcsak az orosz lektorált tudományos folyóiratok listáján, hanem a nemzetközi adatbázisokban is szerepel.

L. N. Szobchik nemcsak orosz, hanem nemzetközi viszonylatban is elismert kutatónak számít a jogi-pszichológia területén. Eddigi munkássága során számos pszichodiagnosztikai módszert fejlesztett ki, nemzetközi személyiség kérdőíveket és tesztmódszereket adaptált és módosított az orosz viszonyoknak megfelelően, kidolgozta a személyiségelméletet. Nagy számban jelentek meg publikációi, módszertani kézikönyvei, segédletei, monográfiái. Az általa megalkotott számítógépes verziókat – amely programok engedélyezettek – széles körben használják a pszichodiagnosztikai tesztekhez, jelenleg is alkalmazzák őket a személyzeti menedzsment, a pályaválasztási tanácsadás és a pszichológiai tanácsadás területén.

Nyugodtan kijelenthetjük, hogy a kutató nagy szakmai felkészültséggel rendelkezik, aki a kutatási területeinek kimagasló szakértője, képviselője hazájában és a nemzetközi viszonylatban is. Tudományos munkáival méltán vívta ki kutatótársai elismerését. Több mint fél évszázados pályafutása, tudományos tevékenysége során bebizonyította elkötelezettségét.

Ez a tanulmány kifejezetten a szakmában járatos olvasóknak, jogi és pszichológiai területen tevékenykedőknek szól, hiszen a szerző által használt kifejezések, grafikonok és azok értelmezése stb. a tárgyban előzetes jártasságot feltételez. Ugyanakkor gyakorlati útmutatóként is szolgál azon pszichológusoknak, akik mindennapi munkájuk során elméleti vagy gyakorlati szakemberként dolgoznak. A tanulmány bármely témát érintő kutatásnak szerves gerincét alkothatja. A benne megfogalmazott állításokra, bemutatott folyamatokra, összefüggésekre, elemzésekre nyugodtan lehet támaszkodni, azok a használt kutatási módszerekre is figyelemmel elvárt tudományossággal kerültek bemutatásra.

A tanulmányban kiemelten szerepelteti az elítéltek által elkövetett bűncselekmények fajtái szerinti SMIL átlagolt profiljainak tendenciáit, amelyek a következők: huligánok, rablók, gyilkosok, hiperszténiás gyilkosok, szexuális erőszakkal párosuló gyilkosságok elkövetői, korrupciós tisztviselők, agresszív viselkedésű fiatalok bűnözők.

A megalkotott SMIL profilokat logikusan mutatja be, azokat elemzi és értékeli az elkövetők személyiségjegyeinek megfelelően, egyes esetekben összehasonlítást is végez. Fontos kiemelni, hogy a gyilkosok esetében több elkövetési formát is megjelenít. A tanulmányában nem csak a saját, hanem kutatótársainak eredményeire is hivatkozik, jelzés értékűen bemutatja azokat.

A grafikonok, illetve a hozzá fűzött magyarázatok híven tükrözik az elkövetők személyiségjegyeit, amelyek alapján a szakemberek tudományosan megalapozott következtetéseket vonhatnak le. Véleményem szerint a tanulmányban alkalmazott módszerek segítik a teljes megértést, a helyes következtetések levonását, a témához való helyes hozzáállást.

A felhasznált irodalomban döntően orosz kutatók hivatkozásai mellett, külföldiek is megtalálhatók. Az orosz hivatkozások mennyiségi túlsúlya érthető, hiszen a szerző munkássága során a hazai tudományos környezet fejlesztését is zászlajára tűzte.

A szerző formabontó módon fejezte be művét, amelynek végén következtetésekben a végső értékelés mellett fontos szerepet szánt annak, hogy azt nemcsak, hogy folytatni kell, hanem ki kell terjeszteni a női elkövetőkre is, továbbá az általa megalkotott számítógépes programokat, verziókat használni kell a kutatások során minél szélesebb körben.

A szerző, ezen munkájával nemcsak elérte a célját, hanem nyitva is hagyta az utat a jövő kutatói számára a téma mélyebb kutatása területén.

Erdélyi Ákos

A terrorizmusra vonatkozó hírszerzési információk megosztása – betekintés az Egyesült Királyság rendészeti szerveinek tevékenységébe

Joanna Wong igen aktuális írása 2022-ben került publikálásra a *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism* 17. évfolyam 2. számában (2022).

Joanna Wong már az absztraktban tesz egy fontos megállapítást, miszerint az egyes bűnüldöző szervezetek szükséges megtalálni azt az egyensúlyt a terrorizmussal kapcsolatos hírszerző tevékenység során megszerzett információk megosztása, illetve azok biztonságos védelme között. Az absztraktban olvashatunk a tanulmány alapjául szolgáló lehetőségről, mely szerint 2019. évben hozzáférést biztosítottak számos brit kormányhivatalnak, hogy az egyes, egymással kooperációban álló, terrorizmus-ellenes szervek tevékenységét megvizsgálhassák. A szerző célként pedig azt fogalmazza meg, hogy tanulmánya az egyes országok bűnüldöző és hírszerző szerveinek szeretne segítséget

nyújtani, és mintegy irányt mutatni az egyes terrorelhárítással kapcsolatos stratégiák megtervezéséhez.

A tanulmány tizenhárom fejezetből áll, beleértve a bevezetőt, a diszkussziót és a szerző által levont következtetéseket, konklúziót.

A bevezetőben Joanna Wong megerősíti az absztraktban közölteket, vagyis, hogy – tekintettel arra, hogy a terrorelhárítással és összességében a terrorizmussal kapcsolatos információk igen szenzitív jellegűek –, az információs akadályok leküzdése és az információ kiszivárgásának megakadályozása érdekében a terrorizmus elleni harcban résztvevő bűnüldöző szervezeteknek meg kell találniuk a finom egyensúlyt a hírszerzési információk megosztása és azok biztonságos védelmének biztosítása között. Ehhez a szerző meglátása szerint egy mindenki által elfogadott folyamatra van szükség, ami mintegy protokollként értelmezhető a szerzett információ megosztása, tárolása és védelme vonatkozásában. A tanulmány megírásakor a szerző véleményem szerint igen alapos, feltáró jellegű kutatást végzett, mely megannyi forrásból merít. Így többek között a Joint Extremism Unit által szervezett találkozókra való részvétel, a brit Belügyminisztérium által megtartott számos konferenciaanyag feldolgozása, a Terrorizmus Elleni Parancsnokság felkeresése, továbbá három olyan büntetés-végrehajtási intézet meglátogatása, ahol magas kockázatú terrorista-elkövetőket tartottak fogva. A szerző megfogalmazza, hogy a terrorizmussal kapcsolatos információszerzés és azok megfelelő módon történő továbbítása és tárolása igen égető kérdés, hiszen megfigyelhető egy nagyfokú állandóság és együttjárás az információk megosztásának szükségessége és az információk megfelelő módon történő toléása között. Mindehhez azonban elsősorban a bűnüldöző szervek egymással szembeni elszigetelődését kell ledönteni.

A szerző ezt követően rámutat arra a 2017. évben elfogadott jogszabály módosításra, mely felhatalmazza a brit Legfelsőbb Bíróságot, hogy potenciálisan terrorista elkövetők megelőző őrizetbe vételéről és fogva tartásáról határozzon. A jogszabály módosítás szerint nem szükséges, hogy az elkövető korábban terrorcselekményt kövessen el, elegendő pusztán az, hogy a személy – valamilyen módon – terrorcselekményt támogat. Ezt követen Joanna Wong tovább taglalja az Egyesült Királyság terrorizmusellenes keretrendszerét, és egészen 2003-ig megy vissza az időben, amikor az Egyesült Királyság elfogadta a CONTEST névre keresztelt terrorizmusellenes stratégiát. A CONTEST tartalma négy pontban foglalható össze:

- az Egyesült Királyság kormányának feladata a terrortámadások leállításának,
- megelőzni és megakadályozni az egyént abban, hogy terroristává váljon,
- megvédeni az országot a terrortámadásokkal szemben, valamint
- felkészülni a terrortámadásokra, és lehetőség szerint mérsékelni azok hatását.

Ezzel összefüggésben kerül említésre az Egyesült Királyság megelőzési stratégiája, mely mintegy törvényi erővel bír, és leszögezi, hogy az eljáró ügynökségnek kötelessége eljárni abban az esetben, ha potenciálisan terrorista elkövetőt azonosít be.

A szerző ezt követően sorra veszi az Egyesült Királyság főbb terrorizmusellenes egységeit, közülük a már említett Joint Extremism Unitot, amely egy speciális terrorizmusellenes egység, fő feladata pedig figyelni és értékelni a szélsőséges személyeket. Rámutat arra is, hogy az Egyesült Királyság más bűncselekmények vonatkozásában, többek között egyes erőszakos és szexuális bűncselekmények esetében, már egy jól kidolgozott információs adatbázissal rendelkezik, melynek mentén sürgeti egy hasonló felépítésű adatbázis kidolgozását, amely a terrorizmussal kapcsolatos információk tárolását szolgálná. Az előzőeken túl nagy szerepe van a börtönöknek is, amelyek szintén fontos információkkal szolgálhatnak a terrorizmussal kapcsolatban.

Ugyancsak különleges helyet foglal el a brit terrorellenes szervek között a Terrorizmus Elleni Parancsnokság is, melynek már a szervezeti struktúrája is sajátos. Az egység tagja egy nyomozó, három járőr, akikkel együttműködve lát el feladatokat egy nővér, valamint egy pszichológus és egy pszichiáter szakember. Az egység fő feladata az egyes szervek által rendelkezésre bocsátott és megosztott információk koordinálása, valamint a – lehetséges – elkövetők mentális állapotának megfelelő vizsgálata. Joanna Wong úgy látja, hogy Legfelsőbb Bíróság terrorizmusellenes döntéshozatalát támogató törvénymódosítás újszerű, mely nagy lehetőséget rejt magában. Rámutat arra is, hogy az Egyesült Királyságban számos speciális rendőri szerv lát el terrorizmussal kapcsolatos feladatokat, azonban az együttműködésben hiányosság tapasztalható. Ezt a hiányosságot többek között a közös gyakorlatok, közös eligazítások szervezése és lebonyolítása hidalhatja át. Ezen kívül az elkövető mentális állapotával kapcsolatos feljegyzések készítése és a különleges, mentális egészségügyi csapat bevonása azt is eredményezheti, hogy az elkövetők célzott beavatkozásban részesülnek, és a potenciális terrorcselekményeket felszámolják.

Mágó Barbara

„Terrorista” állampolgárok és az állampolgársághoz való emberi jog

A hollandiai Radbout Egyetem adjunktusa, Sandra Mantu (2018) kutatási területe az európai migrációs jog, ezen belül is az uniós és a nemzeti állampolgárságok viszonyrendszere. 2014-ben megvédett PhD-disszertációjának témája az

állampolgárság megvonásának jogi szabályozása és gyakorlata volt. A szerző az európai migrációs kutatás és gondolkodás – személyes megítélésem szerint is – megkerülhetetlen és méltán elismert alakja.

Az elmúlt évtized sajnálatos terrortámadásai oly mértékben rázták meg az európai népek közvéleményét, mi több, a kontinens államait, hogy az állampolgársági igazgatás is, amely főszabály szerint alkotmányjogi és közigazgatási kereteken belül működik, egyfajta védőpajzsként kezdett el funkcionálni a nemzetbiztonsági kockázatot rejtő személyekkel szemben. Védőpajzs funkcióját az állampolgársági jogszabályok változása/változtatása azért tudja kifejteni, mert a statisztikák szerint az elmúlt időszak terrorizmussal vádolt személyeinek túlnyomó többsége migrációs háttérrel rendelkezik. A terrorszervezetek számára a tervezett támadás célszágának állampolgárságával bíró, de beilleszkedési és anyagi nehézségekkel küzdő, azaz könnyen radikalizálható személyek ideális leendő elkövetők. Egyrészt ők tagállami állampolgárságuknak köszönhetően szabadon, sőt, lényegében akadály nélkül mozoghatnak az Európai Unió területén, másrészt hely-, nyelv- és kultúraismerettel rendelkeznek.

A szerző a tanulmányának bevezetésében tisztázza, hogy az állampolgárság megvonásának nem politikai, hanem emberi és nemzetközi jogi megközelítését kívánja részletezni. Ezzel rávilágít egy olyan nézőpontra, amely szerint a gyakorlatban az állampolgárságtól való megfosztások során sokrétű, elfedett problémák mutatkoznak. A továbbiakban Franciaország, és az akkor még szintén európai uniós tagállam, az Egyesült Királyság szabályrendszerének részletes bemutatásával párhuzamot von a világban megvalósított terrorista akciók és a nemzeti szabályozások válaszreakcióként hatályba lépő szigorításai között.

A mű második egysége az állampolgársághoz való jog, mint emberi jog témakörét boncolgatja, melyet először az 1948-as Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 15. cikke fogalmazott meg: „*Minden embernek joga van valamely állam állampolgárságához. Senkit sem lehet állampolgárságától, sem állampolgársága megváltoztatásának jogától önkényesen megfosztani.*” Az önkényesség definícióját azonban a normaszöveg nem tartalmazza, teret engedve ezáltal az államok eltérő értelmezésének. Jogosan fogalmazódik meg, és lényegében büntető anyagi jogi összefüggésekbe vezet a kérdés, hogy önkényes-e az állampolgárságtól való megfosztás, ha az terrorizmussal összefüggésbe hozható személyek ellen irányul?

A másik kérdéskör, ami egy megfosztás során felvetődik, az a hontalanság kérdése. Megfosztható-e állampolgárságától az a személy, aki az állampolgárság megvonás következtében hontalanná, azaz állampolgárság nélkülivé válik? Visszaulva az előző bekezdésre: önmagában önkényes-e az a megfosztás, ami nem felel meg a hontalanság megelőzésére előírt (nemzetközi)

kötelezettségvállalásnak? E sorok szerzőjében ugyanakkor felvetődik, hogy mi lehetne az alternatíva, miként érvényesíthetne azonos súlyú szankciót egy állam, ha a „terrorista” állampolgár éppenséggel kizárólagos állampolgára?

Sajnos az uniós állampolgársági jogfejlődés összefoglalásaként értelmezhető 1997-es Európai Állampolgársági Egyezmény sem ad adekvát választ a kérdésekre, csupán egy dokumentumban rögzíti az állampolgársághoz való jogot, a hontalanság eseteinek kiküszöbölésére való törekvést és az önkényes megfosztás tilalmát (Parragi, 2019).

A nemzeti állampolgárság elvesztése – az uniós jog kiegészítő, járulékos jellegének köszönhetően – automatikusan együtt jár az uniós állampolgárság elvesztésével. Az állampolgárságtól való megfosztásról szóló határozathozatal során tehát nem elegendő csupán a nemzeti érdek vagy „nem-érdek” vizsgálata, hanem szükségeszerű lenne egy tág értelemben vett arányossági ellenőrzés lefolytatása is. Vizsgálni kellene többek között az állampolgárság szerzés jogcímét, a fennállás időtartamát, az elkövetett bűncselekmény tárgyi súlyát, a családtagok, hozzátartozók állampolgárságát és lakóhelyét, más állampolgárság meglétét vagy visszaszerzésének lehetőségét. Személyes megítélésem szerint, jóllehet „terrorista” állampolgár megfosztásáról van szó, valakinek a kizárólagos állampolgárságát elvonni – bizonyos természetjogi vagy erkölcsi megközelítésben – valójában túlmutat az állam joghatóságán és nem csupán az adott állam büntető igényének, hanem valami módon az egész emberiség kirekesztésének kifejezését hordozza.

Az elméleti keret tisztázása után a szerző két állam joggyakorlatára tér ki, részletesen bemutatva a megfosztásokkal kapcsolatos jogszabály módosításokat. A terrorista cselekmények elszaporodását követően számos európai állam vezetett be egyfajta szankciós joggyakorlatot, ezek közül is az Egyesült Királyság és Franciaország járt az élen. Az elmúlt évtized tragikus terrorcselekményeinek egyenes következményéről van szó ezekben az országokban, elemzésük szakmai, szakpolitikai szempontból hallatlanul fontos.

Az Egyesült Királyságban a belügyminiszter hozhat állampolgárságtól megfosztó határozatot, amennyiben döntése a közjó érdekében áll és az eljárás alá vont esetében nem eredményez hontalanságot. Azonban, ha az illető „létfontosságú érdeket súlyosan sértő magatartást” tanúsított ez utóbbi törvényi feltétel sem áll fenn. (Lásd a brit állampolgársági törvény /British Nationality Act/ 40. §-át.) E bekezdés időrendben taglalja a megvalósított cselekményre adott állami reakciókat, jól ábrázolva annak exponenciálisan növekvő szigorát. 2000-től napjainkig változott a „létfontosságú érdek” kifejezés tartalma, a büntetőjogi jogerős elítélés előfeltételét megszüntették, valamint a fellebbezések felfüggesztő hatályának eltörlésével bevezették a határozatok azonnali hatályát. A brit jogban tehát az állampolgárságtól megfosztás az úgynevezett „külföldi harcosok”

Egyesült Királyságba való visszatérését megakadályozó tényezővé vált. Jelenleg is kiemelkedő nemzetközi figyelem irányul a terrrorszervezetekhez csatlakozott több száz brit állampolgár megfosztására.

A francia jog szerint elvesztheti állampolgárságát az a személy, akinek lojalitása és hűsége vitatható, megfosztani azonban csak honosított állampolgárt lehet. (Lásd a francia polgári törvénykönyv [Code Civil] 23. és 25. cikkét.) Extra biztosíték a bűncselekmény miatti elítélés követelménye. A szakasz olvasása során jól érzékelhető, hogy a bevándorlás és a biztonság közötti negatív kapcsolat a terrorizmus elleni törvények szigorodásában ölt testet. A párizsi metróban történt robbantások, a Charlie Hebdo szerkesztősége elleni támadás mind hozzájárultak az alkotmány és az állampolgársági jogszabályok változásához. A mai francia gondolkodás azonban a szerző véleménye szerint zsákutcába került, miután az új tervezetek vitája során a parlament két háza nem tud megegyezni.

A mű – bár több helyen jogszabályi és nemzetközi szerződésből idézett szövegrészeket tartalmaz – könnyen értelmezhető, a szakterületen nem jártas, laikus olvasó számára is érthető, érdekes és informatív. Különösen így lehet ez azon országok érdeklődő közvéleménye számára, ahol e terrorcselekményeket elkövették és ahol ezért e jogszabályi változások a közélet porondjára kerültek. A cikk kifejezett érteke, hogy elhatárolódik a liberális demokráciák megfosztási gyakorlatának politikai értékelésétől, helyett inkább emberi jogi megközelítésből fogalmaz meg kritikát. Rámutat azokra a gyakorlati joghézagokra, amelyek a nemzeti szuverenitás korlátjaként a nemzetközi szerződéseket ratifikáló államokat és az Európai Unió tagállamait kötik, és amelyek érvényesülése nem teljes egészében valósul meg.

A migráció témaköre az elmúlt időszakban számos publikáció alapját képezte, de kevés szerző foglalkozott a migráció állampolgársági jogi vetületével. A legtöbben az illegális migráció megakadályozására, a legális bevándorlás szabályozására, esetleg a bevándorlók integrációs kihívásaira keresik a megfelelő megoldásokat.

Sandra Mantu munkásságából és a fent nevesített tanulmány egészéből érződik a téma iránti érdeklődése, elköteleződése, szakmai alapossága és tudományos objektivitása, valamint bennfentessége egy olyan ország polgáraként, ahol szintén jelentős számban élnek migrációs hátterű, „új állampolgárok”.

Felhasznált irodalom

Campana, P & Varesa, F. (2022). The determinants of group membership in organized crime in the UK: A network study. *Global Crime*, 23(1), 5–22. <https://doi.org/10.1080/17440572.2022.2042261>

- Dieu, F. (1995). Elements pour une approche socio-politique dans la violence policiere. *Deviance et Société*, 19(1), 35–49. <https://doi.org/10.3406/ds.1995.1561>
- Hug, T. (1997). Police et magistrature. *Revue International de Criminologie*, 50(2), 222–243.
- MacInnis, K. (2022). Can Community Policing Eradicate Racism in American Police Departments? *Bridgewater Review*, 40(1), 24–27.
- Mantu, S. (2018). 'Terrorist' citizens and the human right to nationality. *Journal of Contemporary European Studies*, 26(1), 28–41. <https://doi.org/10.1080/14782804.2017.1397503>
- Newburn, T. (2022). The Inevitable Fallibility of Policing. *Policing and Society*, 32(2), 434–450. <https://doi.org/10.1080/10439463.2022.2037557>
- Parragi M. (2019). *Állampolgársági ismeretek*. Oktatási segédanyag.
- Pék R. T. (2022). Kitekintés a terrorizmus definiálásának problémájára a tudományos kutatásokban. *Belügyi Szemle*, 70(12), 2611–2630. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.12.4>
- Staller, S. M. & Koerner, S. (2022). „Auf den Krieg vorbereiten, wenn du Frieden willst“ – eine Analyse des polizeilichen Gefahrennarrativs. *Forensische Psychiatrie, Psychologie, Kriminologie*, 16, 245–258. <https://doi.org/10.1007/s11757-022-00728-6>
- Szobchik, L. N., Szpaszennyikov, V. A. & Kulakova S. V. (2022). Criminological Aspects of Aggression. *Psychology and Law*, 12(1), 209–225. <https://doi.org/10.17759/psylaw.2022120116>
- Wong, J. (2022). Sharing Terrorism Intelligence: Insights from UK Law Enforcement Agencies. *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism*, 17(2), 218–228. <https://doi.org/10.1080/18335330.2021.2016898>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Németh Á., Suszter T., Takács G., Hermann Zs., Dragon S., Erdélyi Á. & Mágó B. (2023). Nemzetközi Rendészeti Figyelő IX. *Belügyi Szemle*, 71(3), 517–538. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.3.9>